

N:o 26.

Ank. till Riksd. Kansli den 12 April, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion, åsyftande förändrade bestämmelser rörande arbetsordningen inom Högsta Domstolen m. m.

Herr *A. P. Danielsson* har uti en inom Andra Kammaren väckt, till Lag-Utskottet remitterad motion (N:o 159) fäst at uppmärksamheten på den osäkerhet i rättskipningen, som i motionärens tanke skulle hos Högsta Domstolen ega rum. Ofta skulle nemligen i likartade frågor Högsta Domstolens beslut vara stridande mot hvarandra, dervid utgången berott på ordförandens röst eller på en pluralitet med endast en rösts öfvervigt. Att detta missförhållande i någon mån befordrades deraf att Högsta Domstolen arbetade på två afdelningar funne motionären naturligt. Denna fördelning syntes honom dessutom numera obehöflig, då göromålen skulle blifvit så förminskade, att en eller flera sessioner i veckan ofta måst på den ena eller andra afdelningen inställas i saknad af göromål, samt ledamöter i Högsta Domstolen kunnat emottaga särskilda uppdrag och bestyr, hvilket ej varit möjligt om embetsgöromålen upptagit deras tid. För allmänheten, som är underkastad alla följderna af rättskipningens brister, vore det i allt fall, efter motionärens uppfattning, ganska nyttigt, om »skiftningarne och de dubiösa yttringarne af denna rättskipning blefve allmänt bekanta.» På dessa skäl föreslår motionären, att Riksdagen måtte för sin del besluta, »att, med upphäfvande af Kongl. stadgan af den 23 Oktober 1860, Högsta Domstolen skall tjenstgöra på endast en afdelning; att hvarje Högsta Domstolens dom, som efter omröstning blifvit beslutad med endast en rösts öfvervigt skall jemte omröstningsprotokollet införas i Svensk Författningssamling; samt

att Justitieråd, som hädanefter utnämnes, icke får innehafva eller mottaga annan allmän eller enskild aflönad befattning eller uppdrag.»

Vidkommande nu först frågan om upphäfvande af åberopade Kongl. stadgan, angående Högsta Domstolens tjenstgöring på två afdelningar, och det af motionären till stöd derför anförda skäl, att någondera afdelningens sammanträden på de vanliga sessionsdagarne en eller annan gång kunnat inställas, så följer häraf alldeles icke att behovet af Domstolens tjenstgöring på två afdelningar upphört. Man bör nemligen be- sinna, att, utom den ansträngande tjenstgöringen å sessionsrummet, der- emellan en dryg tid måste egnas ej mindre åt alla mål, som emellan ledamöterna cirkulera, än ock åt den svåra och mödosamma granskning- en af lagstiftningsförslag, öfver hvilka Högsta Domstolens utlåtande in- fordras; hvartill kommer angelägenheten deraf att åt dem, som, jemte lagskipningen i högsta instansen, fått sig uppdraget att tillika vara den lagstiftande maktens rådgifvare, lemnas tid öfrig att med uppmärksamhet följa den fortgående utvecklingen af rättsvetenskapen i allmänhet.

Men äfven om man lemnar utan afseende dessa förhållanden, kan tvekan uppstå om förslaget lämplighet med hänsyn uteslutande till lag- skipningens jemna gång. På sätt de i Justitie-ombudsmannens embets- berättelser införda sammandrag af revisionssekreterarnes arbetsredogörelser utvisa, hafva de inkomna revisionssakerna årligen i medeltal utgjort för de fem åren 1862—1866: 400 och för de fem derpå följande åren 1867—1871: 480. Dessa mål, hvilkas afgörande kräfver jemförelsevis största tiden och arbetet, visa således en afgjord benägenhet att tilltaga i antal, såsom förhållandet också är med de så kallade besvärs- och ansökningsmålen. Medeltalet af afgjorda revisionssaker för det senare qvinqvenniet belöpte sig till 490 årligen. Häraf och då derjemte i räkningen intages den redan befintliga balansen, utgörande vid 1871 års slut 454 mål, deraf 210 revisionsmål, vill det synas som att de arbetskrafter, hvilka för när- varande tagas i anspråk för målens afgörande inom högsta instansen, icke äro större, än som erfordras för undvikande af så beskaffad till- växt i balansen af oafgjorda mål, som på sin tid föranledde Högsta Domstolens förstärkning och dess fördelning till tjenstgöring på två af- delningar.

Emot de betänkligheter, som sålunda framställa sig emot föreslagna förändringen, kan man visserligen icke utan fog framhålla såsom någon

motvigt de stora fördelarne af enhet i lagskipningen i högsta instansen, men Utskottet kan icke dela de förhoppningar motionären i detta hänseende tyckes fästa vid en sådan förändring. Erfarenheten från den tid, då Högsta Domstolen arbetade på blott en afdelning, är härutinnan upplysande. Den visar, att då, liksom nu, skiljaktiga meningar mången gång yppade sig inom Domstolen och att, till följd af ombyte af ledamöter, i likartade rättsfall icke alltid samma åsikter gjorde sig gällande. Det kraftigaste botemedlet mot sådant förhållande torde vara att söka i doktrinens utbildning och framförallt i en förbättrad lagstiftning. Innan vår civillag undergått en sådan omarbetning, att den kommer att utgöra ett organiskt helt och icke, såsom nu, ett aggregat af osammanhängande stadganden, ofta hvilande på olika rättsuppfattningar, lär knappast någon större enhet i lagskipningen vara att förvänta. Dermed vill Utskottet dock ej hafva sagt att ej äfven derförinnan något kan göras för vinnande af detta viktiga mål, men något helt annat än motionären föreslagit. Utskottet har nemligen föreställt sig, att så snart någon lags otydlighet visat sig föranleda olika tillämpning deraf i högsta instansen, rättelse borde sökas genom officiel förklaring af sådan lag. Vår grundlag har äfven anvisat utvägar härtill, på samma gång § 15 i den för Justitie-ombudsmannen utfärdade instruktion ålagt honom att hos Riksdagen yrka till enhet och sammanhang i lagskipningen verkande förklaring af lagen, då behovet deraf yppar sig; och i Utskottets tanke ligger i denna anvisning, derest den med nit och urskiljning begagnas, det tillförlitligaste medel för vinnande af omförmälda enhet, som under nuvarande förhållanden står till buds.

Hvad dernäst angår motionärens yrkande att hvarje Högsta Domstolens dom, som efter omröstning blifvit beslutad med endast en rösts öfvervigt eller efter den främste ledamotens utslagsröst, måtte, jemte omröstningsprotokollet, införas i Svensk Författningsamling, så synes en sådan anordning dess mindre lämplig, som de sålunda tillkomna besluten, såsom prejudikat betraktade, väl i allmänhet måste anses af vida mindre värde, än de, hvilka grunda sig på en mera enhällig mening inom Domstolen. En helt annan betydelse skulle deremot kunna tillerkännas en periodiskt utkommande mera fullständig prejudikatsamling, som redogjorde för Högsta Domstolens beslut i alla mål af principiell natur; men då motionären ej framställt yrkande i denna riktning och ämnet i allt fall icke faller inom Utskottets befogenhet, anser Utskottet sig icke böra vidare dermed sysselsätta sig.

Beträffande slutligen den del af motionärens förslag, som afser förbud för Justitieråd, som hädanefter utnämnes, att innehafva eller

mottaga »annan allmän eller enskild aflönad befattning eller uppdrag», så finnes redan i grundlagen, 34 § Regeringsformen, stadgadt, att Justitieråd »ej må tillika annat embete innehafva eller utöfva», hvadan någon ytterligare föreskrift med afseende å sådan allmän befattning, som är att till embete hänföra, ej erfordras; och enär, hvad angår förslaget att genom civillag utsträcka detta förbud till allmänna befattningar eller uppdrag af den beskaffenhet, att de ej kunna till embete räknas, så möter den oegentlighet att grundlag och civillag skulle genom förslagets antagande komma att upptaga olika bestämmelser i samma ämne. Af dessa skäl och då motionärens yrkande, att genom lag måtte stadgas, att blifvande Justitieråd icke skulle få mottaga enskilda aflönade befattningar eller uppdrag, förutsätter lagstiftningens inblandning i rent privata förhållanden — en inblandning som alltid är vådlig och i förevarande fall måste anses desto mera obefogad, som innehafvarne af det höga embete att döma Konungens dom nog lära af sig sjelfva till fullo beakta sin pligt att ej åtaga sig något uppdrag, som i någon mån hindrar dem att med nit fullgöra sina embetsåligganden — kan Utskottet icke heller i denna del understödja motionen.

På grund af hvad nu anfördt blifvit får Utskottet alltså vördsamt hemställa,

att ifrågavarande motion ej måtte till någon vidare åtgärd å Riksdagens sida föranleda.

Stockholm den 12 April 1873.

På Utskottets vägnar:

H. G. v. GEGERFELT.

Reservation:

af Herr *M. Jonsson* emot den i Utlåtandet i vissa fall begagnade motivering.